EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 11. 5. 2020
COM(2020) 188 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV

1. ÚVOD

1.1. Súvislosti

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (ďalej len „smernica o právach obetí“ alebo „smernica“) bola prijatá podľa článku 82 ods. 2 ZFEÚ. Stanovuje súbor práv obetí trestných činov a príslušné povinnosti členských štátov. Smernica o právach obetí je hlavným nástrojom na úrovni EÚ vzťahujúcim sa na všetky obete trestných činov. Je základným kameňom politiky EÚ v oblasti práv obetí.

EÚ prijala aj niekoľko nástrojov, ktoré sa zaoberajú osobitnými potrebami obetí konkrétnych druhov trestných činov (napríklad obete terorizmu[1], obete obchodovania s ľuďmi[2] alebo detské obete sexuálneho vykorisťovania[3]). Tieto nástroje dopĺňajú smernicu o právach obetí a stavajú na nej.

Smernica je záväzná pre všetky členské štáty s výnimkou Dánska.

Komisia s cieľom uľahčiť včasnú a správnu transpozíciu smernice členskými štátmi uverejnila v decembri 2013 usmerňovací dokument[4].

Európsky parlament uverejnil v roku 2018 správu o vykonávaní smernice[5] na základe štúdie z roku 2017[6]. Smernicou o právach obetí sa zaoberal aj vo všeobecnej štúdii o trestnom

---

1 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/541 z 15. marca 2017 o boji proti terorizmu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV a mení rozhodnutie Rady 2005/671/SVV, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541.

2 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036. Pokiaľ ide o jej vykonávanie, pozrite si „správu o transpozícii“ [COM(2016) 722 final]; „správu o osobách využívajúcich obete obchodovania s ľuďmi“ [COM(2016) 719 final] a správy o pokroku Európskej komisie COM(2016) 267 final a COM(2018) 777 final a s ohľadom na činnosti zamerané na obete, rodovo špecifické činnosti a činnosti zamerané na deti: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/publications/eu-anti-trafficking-action-2012-2016-glance_en a https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_anti-trafficking_action_2017-2019_at_a_glance.pdf.

3 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32011L0093.

4 Usmerňovací dokument GR pre spravodlivosť týkajúci sa transpozície a vykonávania smernice 2012/29/EÚ, Európska komisia, GR pre spravodlivosť, december 2013, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/13_12_19_3763804_guidance_victims_rights_directive_eu_en.pdf.

5 Správa o vykonávaní smernice 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov [2016/2328(INI)], 14. mája 2018, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0168_SK.html.

6 Smernica o právach obetí 2012/29/EÚ. Posúdenie vykonávania na európskej úrovni, PE 611.022, december 2017, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/611022/EPRS_STU(2017)611022_EN.pdf.

práve procesnom v EÚ, ktorá bola uverejnená v roku 2018[7]. V roku 2019 uverejnili rôzne zainteresované strany ďalšie správy o vykonávaní a uplatňovaní smernice[8].

1.2. Účel a hlavné prvky smernice

Cieľom smernice je zaistiť, aby sa všetkým obetiam trestných činov poskytli náležité informácie, podpora a ochrana a aby sa im umožnilo zúčastniť sa na trestnom konaní. Na základe smernice musia všetci aktéri prichádzajúci do styku s obeťami uznať ich status obete a zaobchádzať s nimi s rešpektom, citlivo, individuálne, profesionálne a bez diskriminácie. Osobitná pozornosť by sa mala venovať obetiam s osobitnými potrebami s cieľom chrániť ich pred sekundárnou viktimizáciou, pomstou a zastrašovaním. Tieto obete majú mať podľa smernice prístup k službám špecializovanej podpory. Okrem toho sa v smernici vyžaduje, aby v prípade, ak je obeťou dieťa, bol prvoradý najlepší záujem dieťaťa.

Smernica sa vzťahuje na všetky obete bez diskriminácie, nezávisle od ich pobytového statusu. Uplatňuje sa na všetky trestné konania, ktoré sa konajú v členskom štáte EÚ, nezávisle od toho, kedy a kde k trestnému činu došlo.

Smernica poskytuje obetiam právo na informácie, právo rozumieť a byť pochopený, právo na prístup k podpore a ochrane v súlade s ich individuálnymi potrebami, ako aj súbor procesných práv.

Súdny dvor Európskej únie vyložil smernicu raz – v prípade Gambino a Hyka[9]. V tomto prípade sa Súdny dvor vyslovil k rizikám narušenia práv obetí na ochranu a na náhradu škody v primeranej lehote (články 18 a 16 smernice) v dôsledku ďalších vypočutí, ktoré sa môžu uskutočniť podľa talianskych právnych predpisov v súvislosti so žiadosťou odporcu, ak sa zloženie súdu zmenilo. Súdny dvor objasnil, že vnútroštátne právne predpisy, ktoré umožňujú odporcovi požiadať o opätovné vypočutie svedkov za týchto okolností, sú zlučiteľné s príslušnými ustanoveniami smernice.

1.3. Cieľ a rozsah správy

Ako je stanovené v článku 29 smernice, v tejto správe sa posudzuje rozsah, v akom členské štáty prijali opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou. Smernica o právach obetí vyžaduje nielen transpozíciu do vnútroštátnych právnych predpisov. Vyžaduje aj to, aby členské štáty prijali nelegislatívne opatrenia, ako je zriadenie všeobecných služieb a služieb špecializovanej podpory a zabezpečenie toho, aby boli odborníci z praxe a ostatné osoby prichádzajúce do styku s obeťami o právach a potrebách obetí účinne školení. Posúdenie je založené na analýze vnútroštátnych

[7] *Criminal procedural laws across the European Union – A comparative analysis of selected main differences and the impact they have over the development of EU legislation* (Trestné právo procesné v Európskej únii – porovnávacia analýza vybraných hlavných rozdielov a ich vplyvu na vývoj právnych predpisov EÚ), PE 604.977, august 2018, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604977/IPOL_STU(2018)604977_EN.pdf.

[8] Tieto správy zahŕňajú: správu osobitnej poradkyne predsedu Junckera Joëlle Milquetovej s názvom „Posilnenie práv obetí: od odškodnenia k náprave“ uverejnenú v marci 2019, štyri správy Agentúry pre základné práva o spravodlivosti pre obete násilných trestných činov uverejnené v apríli 2019 a súhrnnú správu organizácie Victim Support Europe o projekte VOCIARE uverejnenú v júni 2019.

[9] Rozsudok Súdneho dvora z 29. júla 2019 vo veci C-38/18.

opatrení na transpozíciu smernice, ktoré boli Komisii oznámené, a dodatočných údajov, ktoré boli Komisii oznámené na základe článku 28 smernice.

Táto správa sa zameriava na základné ustanovenia smernice, ktoré sú zoskupené do týchto skupín: 1) rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov; 2) prístup k informáciám; 3) procesné práva; 4) prístup k podporným službám; 5) restoratívna spravodlivosť a 6) právo na ochranu.

V správe sa posudzuje situácia vo všetkých členských štátoch, pre ktoré je táto smernica záväzná[10].

2. VŠEOBECNÉ POSÚDENIE

Podľa článku 27 museli členské štáty transponovať požiadavky smernice do svojich vnútroštátnych právnych poriadkov do 16. novembra 2015. Komisia v januári 2016 začala konanie o nesplnení povinnosti proti 16 členským štátom, ktoré do tohto dátumu neoznámili svoje transpozičné opatrenia[11].

Do dátumu uverejnenia tejto správy väčšina členských štátov netransponovala smernicu o právach obetí do svojich vnútroštátnych predpisov v plnom rozsahu. Konania o nesplnení povinnosti proti týmto členským štátom práve prebiehajú[12].

3. KONKRÉTNE BODY POSÚDENIA

3.1. Rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov (článok 2)

V smernici o právach obetí sa stanovujú minimálne normy týkajúce sa práv obetí. Členské štáty môžu prekročiť rámec týchto minimálnych noriem a sú k tomu vyzývané.

V článku 2 smernice sa vymedzujú pojmy „obeť“, „rodinní príslušníci“, „dieťa“ a „restoratívna spravodlivosť“.

Správna transpozícia vymedzenia pojmu obeť (ktoré zahŕňa rodinných príslušníkov osoby zosnulej v dôsledku trestného činu) je obzvlášť dôležitá. Vymedzuje rozsah uplatňovania práv jednotlivcov stanovených v smernici.

Vo viacerých členských štátoch sa zistil nesúlad s vymedzením pojmu „obeť“. Vymedzenie pojmu obeť buď chýbalo, alebo nebola upresnená skutočnosť, že sa za obete považujú aj rodinní príslušníci zosnulej obete, čo obmedzuje práva týchto rodinných príslušníkov.

---

[10] Správa zahŕňa aj Spojené kráľovstvo, pretože sa týka obdobia, počas ktorého bolo členským štátom EÚ, a časti prechodného obdobia, počas ktorého sa smernica naďalej uplatňovala.

[11] Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

[12] Komisia má 21 prebiehajúcich konaní o nesplnení povinnosti z dôvodu neúplnej transpozície smernice o právach obetí proti Belgicku, Bulharsku, Cypru, Českej republike, Estónsku, Francúzsku, Chorvátsku, Litve, Lotyšsku, Luxembursku, Maďarsku, Malte, Nemecku, Poľsku, Portugalsku, Rakúsku, Rumunsku, Slovensku, Slovinsku, Švédsku a Taliansku.

Práva podľa smernice majú aj „rodinní príslušníci“ obete, ktorá v dôsledku trestného činu nezomrela, najmä právo na podporu a ochranu. V niekoľkých členských štátoch sa zistila aj neúplná transpozícia tohto vymedzenia pojmu.

Správna transpozícia vymedzenia pojmov „dieťa“ a „restoratívna spravodlivosť“ je tiež dôležitá, pretože určuje konkrétne práva jednotlivcov. Zistilo sa, že v niektorých členských štátoch nebola dodržaná transpozícia tohto vymedzenia pojmov.

3.2. Prístup k informáciám (články 3 až 7)

Smernica o právach obetí stanovuje rozsiahle ustanovenia o práve na prístup k informáciám. Zahŕňa právo rozumieť a byť pochopený (článok 3), právo na informácie o právach obetí (článok 4), právo byť informovaný pri podávaní oznámení a o svojom prípade (články 5 a 6) a právo na tlmočenie a preklad (článok 7).

V článku 3 sa vyžaduje, aby členské štáty prijali vhodné opatrenia na zabezpečenie účinnej komunikácie s obeťami. Takáto komunikácia by mala prebiehať v jednoduchom jazyku a mali by sa zohľadniť osobné vlastnosti obete vrátane akéhokoľvek zdravotného postihnutia.

Komisia zistila, že vykonávanie práva rozumieť a byť pochopený je vo viacerých členských štátoch problematické. Týka sa to niekoľkých členských štátov, ktoré netransponovali povinnosť aktívne pomáhať obetiam pri komunikácii s nimi (článok 3). Niekoľko členských štátov nezabezpečilo, aby komunikácia prebiehala v jednoduchom jazyku a pri zohľadnení osobných vlastností obete (článok 3 ods. 2).

V článku 4 sa vyžaduje, aby sa obetiam od prvého kontaktu s príslušným orgánom bez zbytočného odkladu poskytol súbor informácií. Transpozícia tohto ustanovenia je problematická pre niekoľko členských štátov, najmä pokiaľ ide o požiadavku, aby sa informácie poskytovali od prvého kontaktu s príslušným orgánom. Komisia okrem toho zaznamenala určité problémy s praktickým uplatňovaním tohto ustanovenia. Účinné vykonávanie povinnosti podľa článku 4 vyžaduje, aby boli príslušné orgány dobre vyškolené o tom, ako a kedy informovať obete o ich právach.

Podľa článku 5 majú obete právo dostať písomné potvrdenie svojho trestného oznámenia a podať oznámenie v jazyku, ktorému rozumejú. Vo viacerých členských štátoch sa pri transpozícii tohto článku zistili nedostatky. Jeden členský štát netransponoval požiadavku umožňujúcu obetiam pri podávaní trestných oznámení dostať potrebnú jazykovú pomoc (článok 5 ods. 2). Niekoľko členských štátov netransponovalo požiadavku prekladu písomného potvrdenia oznámenia (článok 5 ods. 3). Niekoľko ďalších členských štátov obmedzilo toto ustanovenie na obete určitých trestných činov alebo ho podmienilo žiadosťou obetí.

Podľa článku 6 majú obete počas trestného konania právo na informácie o svojom prípade. Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť, aby sa obete mohli zúčastniť na konaní a aby boli informované o možných rizikách ohrozujúce ich bezpečnosť napríklad v prípade prepustenia alebo úteku páchateľa. Vo veľkom počte členských štátov boli zistené problémy s dodržiavaním ustanovenia. V niektorých z týchto členských štátov chýbala jasná požiadavka na informovanie obetí o ich práve požadovať informácie o rozhodnutí nepokračovať vo veci. V niekoľkých členských štátoch sa nezistila žiadna

povinnosť poskytnúť tieto informácie na žiadosť obete. V malom počte členských štátov obete nie sú informované o povahe obvinení voči páchateľovi (článok 6 ods. 1). Niekoľko členských štátov nespĺňa požiadavku poskytovať obetiam informácie o stave trestného konania. Niekoľko z nich požiadavku netransponovalo a zvyšných niekoľko členských štátov nezabezpečuje poskytovanie takýchto informácií počas celého konania.

Niekoľko členských štátov netransponovalo článok 6 ods. 3 smernice. Príslušné orgány v týchto členských štátoch neposkytujú obetiam dôvody ani stručné zhrnutie dôvodov pre dotknuté rozhodnutie v danej veci.

Vo viacerých členských štátoch vzbudzuje obavy transpozícia povinnosti informovať obete o prepustení alebo úteku páchateľa (článok 6 ods. 5). Väčšina z týchto členských štátov netransponovala požiadavku, aby boli obete o tejto skutočnosti informované „bez zbytočného odkladu“. Niektoré členské štáty okrem toho netransponovali požiadavku informovať obete o ochranných opatreniach v prípade prepustenia alebo úteku páchateľa.

Právo na tlmočenie a preklad pre obete, ktoré nehovoria jazykom trestného konania, je stanovené v článku 7. Toto právo sa musí obetiam poskytnúť bezplatne a na ich žiadosť.

Nedostatky týkajúce sa transpozície článku 7 sa zistili vo väčšine členských štátov. V jednom členskom štáte je transpozícia neúplná, pretože tlmočenie poskytuje iba počas súdneho konania (článok 7 ods. 1). Vo viacerých členských štátoch sa zistili problémy s dodržiavaním ustanovení týkajúce sa netransponovania článku 7 ods. 2 o používaní videokonferencií. V niektorých členských štátoch sa zistili nedostatky pri transpozícii požiadavky poskytnúť obetiam preklad informácií, ktoré sú zásadné na účely uplatnenia ich práv (článok 7 ods. 3). Tieto nedostatky sa väčšinou týkajú chýbajúceho prekladu dôvodov pre príslušné rozhodnutie.

Niekoľko členských štátov netransponovalo právo obetí na predloženie odôvodnenej žiadosti o to, aby sa dokument považoval za zásadný (článok 7 ods. 5). Vo viacerých členských štátoch sa zistili problémy s transpozíciou článku 7 ods. 7 týkajúce sa posúdenia zo strany príslušných orgánov, či obete potrebujú tlmočenie a preklad. Väčšina z nich túto požiadavku netransponovala. Niektoré členské štáty okrem toho neposkytujú možnosť podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu neposkytnúť tlmočenie alebo preklad.

3.3. Procesné práva (články 10, 11, 13, 16 a 17)

Niekoľko ustanovení smernice o právach obetí týkajúcich sa procesných práv poukazuje na postavenie obetí v systéme trestného súdnictva konkrétneho členského štátu. Táto úloha sa v jednotlivých členských štátoch líši. Presný rozsah procesných práv obetí je teda v jednotlivých členských štátoch odlišný.

Cieľom článku 10 smernice je zabezpečiť, aby mali všetky obete počas celého trestného konania možnosť poskytovať informácie, názory alebo dôkazy. Konkrétne procesné pravidlá sú ponechané na vnútroštátne právo. V niekoľkých členských štátoch boli zistené problémy s dodržiavaním ustanovení. Týkajú sa najmä nedostatku potrebných záruk na vypočúvanie detských obetí (článok 10 ods. 1).

V článku 11 sa stanovujú práva obetí v prípade rozhodnutia skutok nestíhať. Niekoľko členských štátov toto ustanovenie netransponovalo úplne. Niektoré členské štáty napríklad neposkytujú obetiam dostatočné informácie, ktoré by im umožnili rozhodnúť sa, či požiadajú o preskúmanie rozhodnutia nestíhať skutok (článok 11 ods. 3).

Článok 13 o prístupe k právnej pomoci úplne transponovala väčšina členských štátov. Je však potrebné poznamenať, že toto ustanovenie odkazuje na vnútroštátne právo, pokiaľ ide o konkrétne určenie podmienok alebo procesných pravidiel, podľa ktorých majú obete prístup k právnej pomoci. Toto ustanovenie teda neharmonizuje podmienky, za ktorých majú obete prístup k právnej pomoci.

V článku 16 smernice sa stanovuje právo na rozhodnutie o náhrade škody páchateľom v rámci trestného konania. Všetky členské štáty s výnimkou jedného spĺňajú túto požiadavku. Členské štáty sú takisto povinné podporovať opatrenia, ktorými páchateľa motivujú na poskytnutie primeranej náhrady škody (článok 16 ods. 2). Väčšina členských štátov túto požiadavku transponovala.

V článku 17 ods. 1 sa vyžaduje, aby členské štáty minimalizovali ťažkosti obete, ktorá má pobyt v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom bol trestný čin spáchaný. Niekoľko členských štátov túto požiadavku netransponovalo.

Zistili sa aj nedostatky v zabezpečení bezodkladného postúpenia trestného oznámenia štátu, na území ktorého bol trestný čin spáchaný (článok 17 ods. 3). Niekoľko členských štátov nemá na tento účel žiadne ustanovenia.

3.4. Prístup obetí k podporným službám (článok 8 a článok 9)

Účelom článkov 8 a 9 je zabezpečiť, aby obete mali prístup k všeobecným službám a službám špecializovanej podpory v súlade s ich potrebami. Služby sú dôverné, bezplatné a konajú v záujme obetí pred trestným konaním, počas neho a počas primeraného obdobia po ňom. Rodinní príslušníci majú prístup k podporným službám v súlade so svojimi potrebami a s rozsahom utrpenej ujmy.

Pokiaľ ide o transpozíciu článku 8 ods. 1 o práve na všeobecné podporné služby, niekoľko členských štátov ho netransponovalo úplne. Mnoho členských štátov obmedzuje prístup k takýmto službám na obete domáceho násilia alebo obete obchodovania s ľuďmi. V praxi však obete domáceho násilia vo viacerých členských štátoch nedostávajú účinnú podporu a ochranu. Okrem toho, nie všetky členské štáty zabezpečujú právo na podporné služby pre rodinných príslušníkov obetí.

Niekoľko členských štátov netransponovalo povinnosť príslušných orgánov sprostredkovať obetiam podporné služby (článok 8 ods. 2). V týchto členských štátoch sa obetiam nesprostredkujú podporné služby na podporu obetí alebo sa sprostredkujú iba určitej kategórii obetí (napr. obetiam domáceho násilia). Podobné problémy s transpozíciou sa zistili v súvislosti s článkom 8 ods. 3, ktorý vyžaduje, aby členské štáty zriadili bezplatné a dôverné služby špecializovanej podpory. Niekoľko členských štátov toto ustanovenie netransponovalo alebo ho transponovalo neúplne. Niektoré členské štáty napríklad poskytujú takéto služby iba obetiam domáceho násilia alebo detským obetiam.

V niekoľkých členských štátoch sa zistili problémy s transpozíciou povinnosti, aby prístup k službám na podporu obetí nebol závislý od toho, že obeť formálne podá trestné oznámenie (článok 8 ods. 5). V jednom členskom štáte majú napríklad prístup k podporným službám bez toho, aby nahlásili trestný čin polícii, iba obete domáceho násilia.

V článku 9 ods. 1 sa uvádza zoznam minimálnych služieb, ktoré sa musia poskytovať v rámci služieb na podporu obetí. Niekoľko členských štátov netransponovalo toto ustanovenie do svojich právnych predpisov. Komisia však identifikovala nelegislatívne opatrenia na vykonávanie tohto ustanovenia.

Komisia zistila problémy s vykonávaním v niekoľkých členských štátoch pokiaľ ide o prístup k prístrešiu alebo akémukoľvek inému prechodnému ubytovaniu pre obete, ktoré potrebujú bezpečné miesto a o cielenú podporu obetiam s osobitnými potrebami (článok 9 ods. 3). Patria sem najmä problémy s praktickým vykonávaním, ako je dostupnosť prístrešia pre obete určitých druhov trestných činov a nedostatočný počet prístreší.

3.5. Restoratívna spravodlivosť (článok 12)

Cieľom tohto článku je zabezpečiť, aby v prípade, že členský štát poskytuje služby restoratívnej spravodlivosti, boli pre obete zavedené potrebné záruky, aby sa zabránilo ďalšej viktimizácii.

Smernica nezaväzuje členské štáty zavádzať takéto služby. Služby restoratívnej spravodlivosti poskytuje dvadsaťštyri členských štátov. Nižšie uvedené posúdenie je relevantné iba pre tieto členské štáty.

Veľký počet dotknutých členských štátov úplne netransponoval jednu alebo viac minimálnych podmienok restoratívnej spravodlivosti stanovených v článku 12 ods. 1. Medzi príklady neúplnej alebo nesprávnej transpozície patrí neuloženie povinnosti, aby obete poskytli „informovaný“ súhlas s účasťou na procese, alebo chýbajúca záruka, pokiaľ ide o informovanie obetí o možných výsledkoch procesu.

Pokiaľ ide o uľahčenie postúpenia vecí službám restoratívnej spravodlivosti (článok 12 ods. 2), zistilo sa, že niekoľko členských štátov nemá zavedené žiadne konkrétne opatrenia.

3.6. Právo obetí na ochranu (články 18 až 24)

Cieľom článkov 18 až 24 je zabezpečiť ochranu obetí vrátane uznania obetí s osobitnými potrebami ochrany.

V článku 18 sa vyžaduje, aby členské štáty zabezpečili dostupnosť širokého spektra ochranných opatrení na ochranu obetí a ich rodinných príslušníkov pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou, zastrašovaním a pomstou. Od členských štátov sa takisto vyžaduje, aby chránili obete a ich rodinných príslušníkov pred fyzickou, emocionálnou alebo psychickou ujmou. Článok 18 sa uplatňuje na všetky obete a všetkých rodinných príslušníkov. Problémy s dodržiavaním ustanovenia sa zistili v menej ako polovici

členských štátov, najmä z dôvodu absencie konkrétnych opatrení zameraných na ochranu rodinných príslušníkov. V niekoľkých členských štátoch nie sú príslušné opatrenia k dispozícii všetkým obetiam alebo dostupné opatrenia nezahŕňajú ochranu pred rizikami emocionálnej alebo psychickej ujmy.

Smernica vyžaduje, aby sa zamedzilo kontaktu medzi obeťou a páchateľom a aby boli vo všetkých nových budovách súdov určené oddelené čakárne pre obete (článok 19). Nedostatky pri transpozícii tohto ustanovenia sa zistili vo viac ako polovici členských štátov, hoci niekoľko členských štátov túto požiadavku spĺňa praktickými nelegislatívnymi opatreniami.

Cieľom článku 20 je zabrániť sekundárnej viktimizácii obetí počas vyšetrovania trestného činu. Viac ako polovica členských štátov buď obmedzila rozsah pôsobnosti tohto článku, alebo ho vôbec netransponovala. Niekoľko členských štátov napríklad netransponovalo požiadavku, aby sa lekárske vyšetrenia obetí obmedzili na minimum. V niekoľkých členských štátoch je povinnosť, aby sa výsluchy obmedzovali na minimum, dostupná iba pre špecifické obete (detské obete alebo obete s osobitnými potrebami ochrany).

Cieľom článku 21 je zabezpečiť práva obetí na ochranu súkromia. Niekoľko členských štátov toto ustanovenie netransponovalo vôbec a menej ako polovica ho transponovala iba čiastočne.

Článok 22 je obzvlášť dôležitý, pretože stanovuje, že každá obeť má právo na individuálne posúdenie svojich potrieb ochrany. Jeho účelom je zistiť, či je obeť nejako zvlášť zraniteľná voči sekundárnej a opakovanej viktimizácii, zastrašovaniu a/alebo pomste a chrániť ju podľa jej individuálnych potrieb.

Vo viacerých členských štátoch nie je požiadavka zaviesť toto posúdenie vykonávaná alebo sa vykonáva iba čiastočne. Toto ovplyvňuje celkový súlad s ustanoveniami o osobitných ochranných opatreniach podľa článkov 23 a 24, ktoré sa zakladajú na individuálnom posúdení.

Menej ako polovica členských štátov okrem toho netransponovala článok 22 ods. 3 alebo ho transponovala iba čiastočne. Toto ustanovenie uvádza situácie, ktoré si pri posudzovaní zraniteľnosti obetí zaslúžia osobitnú pozornosť. V niektorých členských štátoch sa pri postupe individuálneho posudzovania napríklad nezohľadňuje skutočnosť, že trestný čin bol spáchaný s motívom zaujatosti alebo diskriminácie.

Niekoľko ďalších členských štátov ešte úplne netransponovalo požiadavku článku 22 ods. 4, podľa ktorej sa u detí vždy predpokladá, že majú osobitné potreby ochrany. Napríklad v jednom z týchto členských štátov zákon obmedzuje predpoklad osobitnej ochrany detských obetí iba na určité kategórie trestných činov.

V článku 23 sa stanovujú osobitné ochranné opatrenia pre obete, ktorých osobitné potreby ochrany sa zistili prostredníctvom individuálneho posúdenia. Takéto ochranné opatrenia musia byť obetiam dostupné počas vyšetrovania trestných činov a súdnych konaní.

Niektoré členské štáty túto požiadavku nespĺňajú, pretože netransponovali jedno alebo viac z plánovaných opatrení alebo ich transponovali neúplne. Takáto neúplná transpozícia vyplýva napríklad z obmedzenia dostupnosti osobitnej ochrany deťom

alebo obetiam sexuálneho násilia. Ďalším príkladom je, že v niekoľkých členských štátoch sa na zamedzenie kontaktu medzi obeťami a páchateľmi počas súdneho konania komunikačné technológie nevyužívajú efektívne.

V článku 24 sa stanovujú osobitné ochranné opatrenia, ktoré musia byť k dispozícii detským obetiam. V niekoľkých členských štátoch sa zistili problémy s dodržiavaním ustanovení a problémy s praktickým vykonávaním týchto opatrení. Napríklad ustanovenia o zaznamenávaní výsluchov sa obmedzujú na deti, ktoré sú obeťami určitých druhov trestných činov (článok 24 ods. 1).

V článku 24 ods. 2 sa vyžaduje, aby v prípade, že nie je istý vek dieťaťa a existujú dôvody domnievať sa, že obeť je dieťaťom, bola táto osoba považovaná za dieťa. Niekoľko členských štátov toto ustanovenie netransponovalo, hoci niektoré ho zabezpečujú nelegislatívnymi opatreniami. Transpozícia sa zdá problematická v niekoľkých ďalších členských štátoch. Niektoré napríklad uplatňujú tento predpoklad iba na obete najzávažnejších trestných činov, ako sú obchodovanie s ľuďmi alebo sexuálne zneužívanie.

4. ZÍSKAVANIE ÚDAJOV

V smernici sa vyžaduje, aby členské štáty do 16. novembra 2017 a potom každé tri roky oznamovali Komisii dostupné údaje o tom, ako obete uplatňovali práva ustanovené v tejto smernici (článok 28). Údaje by mali obsahovať aspoň údaje o počte a druhu oznámených trestných činov, a pokiaľ sú takéto údaje známe a dostupné, o počte obetí, ich veku a pohlaví (odôvodnenie 64).

Do 16. novembra 2017 poskytli príslušné štatistické údaje iba štyri členské štáty. Komisia zaslala 15. novembra 2017 členským štátom dotazník, v ktorom požadovala uvedené informácie za rok 2016 do 16. januára 2018. Dotazník vyplnilo 20 členských štátov, ale väčšina z nich odpovedala iba na niektoré otázky.

Podľa štatistík za rok 2016, ktoré poskytlo 18 členských štátov, bolo polícii nahlásených celkom 26 304 808 trestných činov. Medzi najčastejšie hlásené trestné činy patria trestné činy krádeže a škody na majetku.

Zo štatistík predložených 18 členskými štátmi vyplýva, že v roku 2016 nahlásilo trestný čin 11 120 123 osôb. Dostupné údaje ukazujú, že približne 40 % obetí nahlásených trestných činov sú ženy. Francúzsko uvádza zvlášť vysoké percento žien ako obetí nahlásených trestných činov (62 %). Vo všetkých členských štátoch, ktoré vyplnili dotazník, tvoria deti menej ako 10 % obetí nahlásených trestných činov.

5. ZÁVER

Smernica o právach obetí z roku 2012 je hlavným nástrojom politiky EÚ v oblasti práv obetí. Stanovuje ambiciózne pravidlá, ktoré sú schopné zlepšiť situáciu obetí v Európskej únii. Z tohto posúdenia však vyplýva, že plný potenciál smernice ešte nebol dosiahnutý. Vykonávanie smernice nie je uspokojivé. Môže za to najmä neúplná a/alebo nesprávna transpozícia.

Táto správa vyvoláva aj početné obavy týkajúce sa praktického vykonávania smernice. Vo väčšine členských štátov sa zistili nedostatky pri vykonávaní niektorých kľúčových ustanovení smernice, ako je prístup k informáciám, podporným službám a ochrane v súlade s individuálnymi potrebami obetí. Zdá sa, že ustanovenia týkajúce sa procesných práv a restoratívnej spravodlivosti sú menej problematické.

Komisia s členskými štátmi úzko spolupracuje na prekonaní zistených ťažkostí. Okrem toho Komisia presadzuje správne vykonávanie smernice prostredníctvom finančnej podpory[13]. Európska sieť na ochranu práv obetí[14] zriadená v rámci grantu EÚ napríklad poskytuje fórum národných expertov, ktorí si vymieňajú najlepšie postupy a diskutujú o správnom vykonávaní smernice.

V súčasnosti prebiehajú proti väčšine členských štátov konania o nesplnení povinností z dôvodu nesprávnej transpozície. Ak to bude potrebné, Komisia začne ďalšie konania o nesplnení povinností z dôvodu nesprávnej transpozície a/alebo nesprávneho praktického vykonávania.

[13] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1382/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa ustanovuje program Spravodlivosť na obdobie rokov 2014 – 2020, Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 73 – 83, https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/just.

[14] https://envr.eu/.